

Zakon o odškodovanji za neopravičeno prestane kazni.

(Konec.)

Ko smo tako z glavnimi potezami pojasnili vprašanje o odškodbi za neopravičene kazni, govoriti nam je še na kratko, kako je temu ugodila poslanska zbornica v razpravi letos marcija meseca.

Kardinalna in najbolj prepirna točka zakonovega načrta bilo je vprašanje, ali ima država pravno dolžnost odškodovati, ali pa se jej nalaga le primerno povračilo. Odobrila se je pravna dolžnost, izražena: „prikladna odškodba“ (entsprechende Entschädigung).

Odškodba pa se je postavila le za kazenski zapor; — izguba v časti in preiskovalni ali zavarovalni zapor se ne jemljejo v poštev. Odškoduje se izguba v „imetku ali pridobitku“, če jo utrpi nedolžni obsojenec po kazenskem zaporu. Izrecno pa je dodano, da ne more odškodbe tirjati, kedor je neopravičeno obsojbo nalašč sam zakrivil.

Pravica, tirjati odškodbo, pristojna po smrti obsojenčevi tudi njegovi soprogi, njegovim otrokom in roditeljema, če jim je kazen prikratila dolžni vžitek. Bolj oddaljeni sorodniki in takozvani „smejoči se“ dediči so po tem takem izločeni. Pravica do odškodbe premine v treh mesecih od tedaj, ko jo je bilo po zakonu moči tirjati.

Priznati je odškodbo, če se obnovi kazensko postopanje, a potem ustavi, če se obtožba končno zavrže, obdolženec oprosti, ali če se spozna na nižji kazenski stavek; v le-tem slučaju se odškoduje le za neopravičeno prestani del kazni.

Druga jako prepirna točka bila je ta, kako uravnati postopanje, po katerem se ugotovlja odškodba. Odobreno je naslednje postopanje.

Zahtevati in po moči določiti je odškodbo s pismeno vlogo ali po zapisniku pri onem kazenskem sodišči, katero je spoznalo

v prvi inštanci, da je obnoviti postopanje. Nadalje veljajo tu načela o neprepirnem postopanju, če ta zakon kaj drugega ne veleval. Kazensko sodišče mora obvestiti državnega pravdnika in to tudi tedaj, če se zahteva stavi pri okrajnem sodišči. Sodišče pozveduje in ugotovlja odločujoče okolnosti po smislu neprepirnega postopanja. Ko so pozvedbe završene, dovoljeno je strankam, da spise pregledajo. Tožitelj ima pravico izjavljati se, da utemelji svoje predloge; za njim pride državni pravdnik s protivno izjavo. Če se predlagajo in vršijo dodatne pozvedbe, onda pride za izjavo zopet protivna izjava.

Ugoditi je moči uže v tem stadiju tožitelju, to seveda na predlog državnega pravdnika po pravosodnem ministerstvu. Če se to ni zgodilo, predlože se spisi višjemu sodišču, katero lahko spozna, da naj se vrše še kake pozvedbe, ali pa odloči dan za ustno obravnavo, h kateri se pozoveta tožitelj in nadpravdnik. Pri tej obravnavi zopet lahko spozna višje sodišče, da je treba še to in ono pojasniti; potem nadaljuje obravnavo ter izreče svojo sodbo. Višje sodišče ni vezano na dokazna pravila in ukrene tedaj, kedar se visokost škode ni zadostno dokazala, bodisi da je to bilo nemožno ali pa nerazmerno težavno, povračilo po primernem spoznanju. Nepravno plačane denarne kazni in stroške poravna država v vsem znesku.

Proti razsodbi nadsodišča dopuščen je vzklic do najvišjega sodišča z izvodom in protivnim izvodom. Najvišje sodišče samo tudi lahko še ukrene pozvedbe, razsodi pa v ustni obravnavi, h kateri se pozoveta tožitelj in generalni prokurator. Za nadaljnje postopanje veljajo isti predpisi, kateri za višje sodišče, in moči je torej tudi še v obravnavi določiti nadaljnja pozvedovanja.

To takisto določeno postopanje vidi se nam za tožitelja prava „via crucis“ in po pravici se je v poslanski zbornici silno pobijala ta uravnava. Navajalo se je, čemu treba, da višje sodišče razsoja tako, kakor prva inštanca, če se preje ni ugodilo tožitelju. Ako se pripozna prvemu sodišču toliko zaupanja in objektivnosti, da lahko ukrene obnovo postopanja, zakaj bi ne moglo določiti tudi odškodbe same. Potem: čemu pred višjim sodiščem javna ustna obravnavo? Kaj naj v njej tožitelj, oziroma državni nadpravdnik še navaja, če se je uže vse ugotovilo pri pozvedbah v prvi inštanci, če je uže tu bila tožitelju in zastopniku

erarja prilika dana, da določita v izjavi in protivni izjavi svoje stališče. Ta dolga pot s svojimi izjavami in pozvedbami ter vsakovrstnimi pojasnili kaže se pa tem manj prilična, če se pomisli, da odškodbe, ki se bodo prisojevale, v obče niso velike. Izkušnja vsaj to uči v onih državah, kjer uže imajo take zakone. Naj tu za primero le navedemo zneske, kateri so se pripoznali od 1875 —1880. leta v kantonu Curiškem:

Leta 1875.	13	obdolžencem	144	frankov
„	1876.	19	274	„
„	1877.	18	448	„
„	1878.	19	321	„
„	1879.	25	486	„
„	1880.	27	512	„

vkupe torej v šestih letih 121 obdolžencem 2185 frankov.

Naj omenimo še prehodne določbe zakonove. Po tej je zakon uporabljati pri obsodbah, ki so se storile pred njegovo veljavnostjo, le tedaj, če se je po nastopu veljavnosti obnovljeno kazensko postopanje rešilo obsojencu v prid. Tudi ta določba se je izpodbijala in nam se vidi, da po pravici s stališča prakse. Po takšni določbi nimajo oni, ki so pred veljavnostjo tega zakona dosegli obnovljeno postopanje in spoznanje nekrivde, nikake pravice do odškodbe, in vender so uprav ti težili na obnovo iz bolj idealnega razloga, da se spoznajo nedolžnimi, ne da bi jih mikala kaka odškodba. Oni pa, ki so bili pred veljavo zakona obsojeni in izposlujejo obnovo ter oproščenje po veljavi njegovi, imajo pravico zahtevati odškodbe. Ali se ni po pravici bati, da bodo prihajali oni, katerim je čast in dokaz nedolžnosti malo mari, a bodo zahtevali obnove zato, ker jim je pričakovati odškodbe? Predlagalo se je torej, da naj zakon velja jedino le za sodbe, storjene potem, ko stopi v moč, in naglašalo uže omenjene praktične momente, zraven pa tudi še to, da se pravotvorni vpliv zakonov ne more raztezati na sodbe, katere so se storile in izvršile, predno je nastopila ta pravotvorna moč.

Tak je načrt zakonu, ki ga je odobrila poslanska zbornica. V gospodski zbornici se je bati, da se bode v bistvenih točkah pobijal, in tudi to ni izključeno, da ga pomori slana koncem zborovanja, kar se je jednakeму zakonu dogodilo uže leta 1885.

Dr. F.